

Suomen työväenliikkeen historia.

(Laatinut Elli Parkkari)

Opintokirje N:o 10.

Yhteis- ja kansanrintaman rakentamisen kausi. Lyhyt katsaus sota-aikaan ja sen jälkeiseen kauteen.

TALOUELLINEN TAUSTA.

Kuten edellisessä opintokirjeessä jo kerrottiin, oli pahin työttömyyskausi vv. 1930—32. Työläisten taistelusta enempää kuin järjestäytymisestääkään ei tänä kautena juuri voida puhua, mikä osittain johtui sinä aikana vallinneesta taloudellisesta ahdingosta, mutta suurimpana syynä siihen kuitenkin oli oikeistososialidemokraattien kaikkea taistelua jarruttava asenne. Myöskään ei työttömien liikehtiminen suuresta työttömyydestä huolimatta päässyt kehittymään voimakkaammaksi, vaikkakin työttömien kokouksia pidettiin miltei joka päivä. Sosialidemokraattiset johtajat tekivät kaikkensa ohjatakseen nämä kokoukset rauhallisiin päätöslauselmiin ja lähetystöjen lähettelemisiin. Milloin joku puheenvuoron käyttäjä vaati todellisia toimenpiteitä työttömien hädän lieventämiseksi, tai milloin kokouksen osanottajat esittivät voimakkaammin vaatimuksiaan asemansa parantamiseksi, silloin poliisit hajottivat kokouksen. Näin siis ankara työttömyys, työnantajain työmaaterrori, viranomaisten vainotoinen menpiteet sekä sosdem oikeiston politiikka vaikuttivat lamaannuttavasti työläisten mielialaan. Niinpä Tannerilla olikin täysi syy antaa tunnustus Suomen työväenluokalle, että se on nurisematta kantanut pulajan rasitukset.

Vaikkakin pulan syvin kohta olikin sivuutettu v. 1933, kävi pulasta elpyminen hitaasti ja työttömyys jatkui vieläkin hyvin ankarana. Stalin, Neuvostoliiton Kommunistisen puolueen XVII (17) puoluekokouksessa v. 1933 antamassaan tilannearviossa osoittikin, että tämän pulan jälkeen ei kapitalistinen maailma pääse enää entisenlaiseen nousukauteen, vaan pula jatkuu edelleenkin jonkinlaisena lamakautena. Kapitalismilla ei nimittäin aikansa eläneenä ole mitään mahdollisuuksia terveen talouselämän nousuun, vaan tämä osittainkin elpyminen tulee tapahtumaan etupäässä sotavarustelu-teollisuuden turvin. Ja ellei kapitalismi saa pian syyntymään uutta maailmansotaa, on sillä edessään uusi, entistä syvempi pula, mikä on seurauksiltaan vieläkin tuhoisampi kuin edellinen.

30-luvun viimeisinä vuosina alkoivatkin uuden pulan oireet tuntua kansainvälisessä talouselämässä jo hyvinkin voimakkaana. Monilla tuotannon aloilla ilmeni voimakas laskusuunta siitä huolimatta, että edellisen pulan jälkeinen nousu ei ollut saavuttanut vielä läheskään pulan edellistä tasoa. Vain kuumeisesti tehostamalla sotavarusteluja säilytettiin jonkinlainen taloudellinen tasapaino, mutta samalla se yhä läheni sodanvaaraa ja teki elämän epävarmaksi, koska sotavarus-

teitakaan ei voitu valmistaa määrättömästi varastoihin. Lisäksi kansainväliset ristiriidat yhä kärjistyivät. Sodan pesäkkeitä ilmeni jatkuvasti eri puolilla maailmaa, mutta vain kommunistiset puolueet kehoittivat kansoja yhdistämään voimansa taisteluun rauhan puolesta ja fasismia vastaan. Taantumuspiirien ja niihin liittyneiden oikeistososialidemokraattisten aineiden vaikutuksesta lyötiin tämä kansanrintama useissa tapauksissa kokonaan hajalle ja kaikkialla heikennettiin sen vaikutusta näin valmistuen maaperää v. 1941 puhjenneelle toiselle maailmansodalle.

Meidän maamme joutui sodan pyörteisiin ensi keran tosin jo vuoden 1939 syksyllä oman maamme fasisien tuhoisan politiikan ja länsivaltojen provokation uhrina, ja v. 1941 täydellisenä natsi-Saksan liittolaisena taistelemaan Neuvostoliittoa vastaan.

SKP:N VI EDUSTAJAKOKOUS TYÖVÄEN YHTEISRINTAMAN JA FASISMINVASTAISEN KANSANRINTAMAN PERUSTAA LUOMASSA.

Hyvin tärkeäksi taitekohdaksi Suomen työväenluokan taisteluntiellä ja myöskin kommunistien puolueen historiassa muodostui SKP:n kuudes edustajakokous, joka pidettiin välittömästi Kommunistisen Internationalen seitsemännän kongressin jälkeen syksyllä v. 1935. Tämän kokouksen päätöksissä arvioitiin maassamme valitsevaa tilannetta ja osoitettiin, miten Suomenkin työtätekevät alkavat nousta vastarintaan vallitsevaa taantumuksellista terroria vastaan ja taisteluun jokapäiväisten elinkysymystensä puolesta. Samalla osoitettiin, miten taantumus hyökkää kahta tietä pyrkiessään tukahuttamaan tämän vastarinnan entistä ankarammalla terrorilla ja väkivallalla.

Toisaalta nimittäin Lapuanliikkeen jatko, IKL (Isänmaallinen Kansanliike) lisäsi vaikutustaan suojeluskunnissa, kouluissa, yliopistoissa y.m., muodostuen tiukasti järjestyneeksi puolueeksi, joka uhkasi uudella väkivaltaisella hyökkäyksellä täydellisen fasisin vallan pysyttämiseksi.

Toisaalta taas tätä samaa hyökkäystä, mutta peitemmin, kehittivät Kivimäen hallituksen takana olevat puolueet, kokoomus, maalaisliitto ja edistyspuolue pääasiassa eduskunnallista tietä säätämällä taantumuksellisia poikkeuslakeja.

Kuudes puoluekokous osoitti selvästi, miten suuri täydellisen fasisin terrorin vaara Suomessa sillä kertaa oli ja mihin se johtaisi kansamme enemmistön. Tästä sanotaan päätöksessä mm.: "Jos fasismi pääsisi voimaan, sortaisi se maamme työväenluokan vielä nykyistäkin kahta kauheampaan hätään ja orjuuteen. Fasis-

min uusi päällekkäisyys ei suuntaudu ainoastaan valankumouksellista työväestöä vastaan, vaan se uhkaa myös sosialidemokraattisia työväenyhdistyksiä, ammattijärjestöjä, lehtiä, osuusliikkeitä, nuoriso- ja urheiluseuroja, vieläpä se uhkaa porvarillisten vapaamielisten aineiden ja asiaansa puolustavan pienviljelijäväestön oikeuksia."

Sitä, että asiat tosiaankin olivat näin, osoittavat mm. ne vainotoimenpiteet, jotka Kivimäen hallitus kohdisti jopa maamme vapaamielisimpiin porvarillisiin piireihin. Näistä voimme mainita esim. oikeusjutut kirjailijoita Haanpäättä ja Valaa vastaan, samoin vuoden 1935 lopulla paljastetut Etsivän Keskuspoliisin (ohranan) muistiot, jotka tutkimuksissa osoittautuivat pääministeri Kivimäen, sisäministeri Puhakan ja ulkoministeri Hackzellin tilaamiksi, ja joissa suuri joukko porvarillisiakin vapaamielisemmin ajattelevia henkilöitä leimattiin valtiollisesti epäluotettaviksi.

Tämän vuoksi asetti SKP:n kuudes puoluekokous tärkeimmäksi tehtäväksi työväenluokan ja koko työtätekevän väestön yhdistämisen taisteluun fasismia vastaan, sekä lapualaisen avoimen väkivallan että laillisuuden varjolla hyökkäävän kivimäkeläis-svinhufvudilaisen fasistisen diktatuurin takaisin lyöminen. Suhteessa Neuvostoliittoon vaati puolue rehellistä rauhan politiikkaa.

Tätä viimeksimainittua vaatimusta puoluekokous selvitti laajemmin osoittaen, että "lakkaamattomilla valheilla ja parjauksilla koettavat kaikki Suomen suurporvariston äänitorvet ammatikseen pitää kansan keskuudessa vireillä venäläisvihamielisyyttä". — "Tämä venäläisvihan kylvä, sanotaan päätöksessä, on sitäkin helpommin itävää, kun isossa osassa Suomen kansaa on yhä säilynyt vanhaa ennakkoluuloisuutta venäläistä kansallisuutta kohtaan perintönä niiltä ajoilta, jolloin Venäjän keisarivalta oli Suomen sortajana. Vaikka Venäjän kansa on jo aikoja sitten kukistanut sekä keisarivallan että koko kapitalistisen järjestelmän ja Suomi on saanut jo 18 vuotta nauttia Neuvostoliiton sille vapaaehtoisesti lahjoittamaa vapautta ja riippumattomuutta, harjoitetaan Suomessa yhä rikollista vihan lietsomista Venäjän kansaa kohtaan." Samalla osoitettiin, miten "väsymättä ja kärsivällisesti on kaikkialla valistettava ihmisiä ymmärtämään, että Venäjän suuri neuvostokansa ei ole sen vihollinen, vaan ystävä, ja että mahtava Neuvostoliitto on Suomen kuten kaikkien pienten kansojen turva maailman imperialismia vastaan, jos vaan Suomi tahtoo sen kanssa sovussa elää."

Suorastaan ennustuksellinen on puoluekokouksen päätöksen loppuosa:

"Suomen vallaporvaristo järjestelmällisesti rikkoo sovintoa Neuvostoliiton kanssa. Se vihaa ja pelkää kaikkea työväen valtaa, rajan takanakin olevaa. Se on kauan turhaan odottanut vastavallankumouksellisten (Suomen entisten sortajain) voittoa Venäjällä. Se lähetti rauhansopimuksen jälkeen vielä kahteen kertaan aseistettuja lahtariretkueitä itärajan yli valloittamaan Neuvosto-Karjalan maita ja metsiä, mutta kun se tuli lyödyksi takaisin, ryhtyi Suomen hallitus entistä hurjemmin varustautumaan ja hakemaan liittoa sellaisten valtioiden kanssa, jotka suunnittelivat sotaa neuvostomaata vastaan. Nykyään on tuskin valtiota maailmassa, joka olisi itseasiassa niin läheisessä tekemisessä kuin Suomi sekä Saksan että Puolan fasistihallitusten kuin myös Japanin ja Englannin imperialistien kanssa, siis ylipäänsä pahimpien neuvostovihollisten kanssa."

Olemme tarkoituksellisesti pysähtyneet näin yksityiskohtaisesti tarkastamaan SKP:n VI puoluekokouksen kannanottoja sen vuoksi, että näistä päätöksistä muodostui tärkeä toimintaohje Suomen työväestölle, joka jo seuraavassa vaalitaistelussa joutui tiukkaan voimainkoetukseen taantumusvoimien kanssa. Toiseksi nämä päätökset kuvastavat SKP:n vakavaa, järkkymätöntä pyrkimystä taistella fasismia vastaan kaikin mahdollisin keinoin ja siten torjua se vaara, mihin hallituspiirimme politiikka yritti kansamme syöstä.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

1. Miksi fasismien- ja sodanvaara kasvoi 1930-luvun jälkipuoliskolla?
2. Miksi SKP:n kuudennen puoluekokouksen päätöksiin on tarpeellista tutustua ja mitä ne osoittavat?

AMMATILLINEN LIIKE.

Alkanut suheellinen nousukausi ja pitkäaikainen taloudellinen hätä aiheuttivat sen, että työläiset alkoivat hiljalleen liikehtiä palkkojensa korottamisen ja taloudellisen asemansa parantamisen puolesta. Vuosi 1934 oli suoraan käänteentekevä ammatillisissa liikkeissä. Tähän käänteeseen vaikutti ratkaisevasti Suomen Kommunistisen Puolueen jo edellisenä vuonna tekemä päätös yhtenäisen ammatillisen liikkeen rakentamisesta ja siinä mielessä työläisille annettu kehoitus liittyä SAK:n alaisiin järjestöihin ja toimia niiden muuttamiseksi työläisten taistelujärjestöiksi. Jo tänä vuotena kasvoi SAK:n jäsenistö 10.000:lla ja palkkaliikkeiden lukumäärä kaksinkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna. Kaikkiaan ilmoitettiin SAK:lle yli 100 palkkaliikettä, joista 46 johti lakkoon. Näihin osallistui yli 5.000 työläistä. V. 1935 oli palkkaliikkeitä jo 146, joista vain 23 johti lakkoon. Tämä osoitti huomattavaa työläisten voiman kasvua, sillä työnantajain oli pakko alkaa neuvotella työntekijäin järjestöjen kanssa silloin, kun työläisillä oli voimaa ajaa vaatimuksensa lakonkin kautta voittoon. Vuodet 1935—36 olivat vielä vaikeampia työtätekeville, sillä työttömyys väheni huomattavasti ja samalla kasvoi työläisten rohkeus ja luottamus omiin voimiinsa. Niinpä v. 1937 kasvoi ammatillisten järjestöjen jäsenmäärä noin 20 tuhannella. Palkkaliikkeitä hoidettiin mainittuna vuonna lähes 500 ja niihin osallistui n. 120.000 työläistä.

Tänä aikana ammatillisella alalla tapahtunutta nousua kuvaa parhaiten — paitsi työtaistelutilastot — jäsenmäärän lisäys. Niinpä kun ammatillisten järjestöjen jäsenmäärä v. 1932 oli vain 18.930 ja osoitti lisäksi laskua edelliseen vuoteen verraten, oli jäsenmäärä vuoden 1939 kesäkuussa jo 72.928.

Tietenkään yhteistyö ammatillisellakaan alalla ei mennyt siten kuin se työläisten taistelulle olisi ollut edullisinta. Yhteistoiminnan kannalla olevat saivat käydä koko ajan sen puolesta sitkeät kamppailut, oikeistososialidemokraattien vastustaessa kaikin tavoin yhteistoiminnan lujittumista, koska he pelkäsivät kommunistien saavan sen avulla ammatillisessa liikkeessä enemmän jalansijaa. Tämän vuoksi pyrittiinkin sellaiset toimet, jotka tarmokkaasti toimivat työtätekevien voimien yhdistämiseksi, leimaamaan kommunisteiksi ja eroittamaan heidät jopa ammatillisista järjestöistäkin. Työläiset asettuivat kuitenkin useimmassa tapauksessa luottamustehtäviin valitsemiensa tovereitten taakse ja saivat siten monet sosidem oikeistojohdon hajoitustoimenpiteet tehtyä tyhjiksi.

Eräs kaikkein kuvaavimpia ja ajalle ominaisimpia tapahtumia vuoden 1939 kesällä oli yli neljä kuukautta

kestänyt Crichton Vulcanin lakko. Tämä lakko alkoi tosin SAK:n suostumuksella ja työläisillä olivat kaikki mahdollisuudet viedä lakko voittoon, sillä kaikesta ulkopuolisesta painostuksesta huolimatta lakkolaiset pysyivät yksimielisesti vaatimustensa takana. Lakon pitkeytyessä alkoi hallitus välittäjäksi ja SAK:n johto arvovallallaan asettui hallituksen ehdotusten taakse. Suomen Sosialidemokraatti perusteli tätä oikeistolaisen otetta sillä, että lakkoa jatkamalla ei mitään voiteta, koska "kokonaisuuden etu joutuu siitä kärsimään". Metalliliitolle annettiin kehoitus lopettaa lakko, mutta asiasta lakkolaisten kanssa äänestettäessä oli 594 lakon jatkamisen kannalla ja vain 238 sen lopettamisen puolella. Syntyneen tilanteen vuoksi päätti SAK:n työvaliokunta, ettei se enää vastaa lakosta ja Metalliliiton johto ilmoitti, että lakkolaiset eivät tule enää saamaan liitolta minkäänlaista tukea eivätkä myötävaikutusta.

Tätä keskusjärjestöjen kannanmuutosta yritettiin Suomen Sosialidemokraatin ja muidenkin lehtien palstoilla perustella "kansankokonaisuuden" vaatimuksilla, joiden edessä työväen poliittisten sekä ammatillisten järjestöjen olisi oikeutetuissakin vaatimuksissaan mukauduttava kansan kokonaisuuden eduille. Tosiasiassa tässä ei ollut kysymyksessä "kansan kokonaisuus", vaan SAK:n oikeistojohdon määrätietoinen pyrkimys asettua tukemaan kapitalisteja. Samalla siitä heijastui jo voimakkaana sodan uhka ja pyrkimys alistaa ammattijärjestöt taantumuksellisten lujaan otteeseen edessä olevan sodan varalta. Ja näin ollen voimmekin sanoa, että SAK:n johdon kannanotossa ei enää ollutkaan kysymys yksinomaan Crichton Vulcanin lakosta, vaan koko maamme ammattiyhdistysliikkeen riippumattomuudesta.

Yleensä on ammatillisesta liikkeestämmekin sanottava, ettei se sinäkään aikana, myönteisestä kehityksestään huolimatta, päässyt kovinkaan pitkälle demokraattisessa suuntauksessaan. Sen esti kapitalistinen taantumus oikeistososialidemokraattien myötävaikutuksella. Tätä taantumuspäirien otetta kuvaa virkavallan järjestelmällinen hyökkäys kaikkia demokraattisia järjestöjä ja kansalaispiirejä vastaan. Sitä osoittivat oikeudenkäynnit myöskin eräitä ammattiosastoja ja niiden toimihenkilöitä vastaan, jotka toimenpiteet SAK vaitiollon hyväksyi, vieläpä useissa tapauksissa myötävaikutti syytteiden nostamiseenkin.

Vuoden 1939 syksy muutti tilanteen ratkaisevasti, ja sotavuosina ammatillinen liike joutui kokonaan oikeistososialidemokraattien käsiin. Vasemmistolainen vaikutus siinä, kuten muussakin, kukistettiin vankiloiden, keskitysleirien ja kaikenlaisten fasististen terroritoimenpiteiden avulla. Sotien aikana yritettiin, ja useissa tapauksissa onnistuttiinkin, vetämään ammatillinen liike tukemaan fasistista sotapolitiikkaa. Tämä aiheutti sen, että monet, jotka eivät alkujaankaan hyväksyneet sosdem oikeiston politiikkaa eivätkä neuvostovastaista sotaa, jättivät jäsenmaksunsa sota-aikana suorittamatta ja siten jäi työläisten vaikutus ammattijärjestöissä entistä heikommaksi. Toisaalta värvättiin ammatillisiin järjestöihin sellaista ainesta, joka aikaisemmin oli vieroksunut ja suhtautunut vihamielisesti kaikkeen työväen järjestötoimintaan. Näiden avulla tuettiin fasistista sotapolitiikkaa ja solmittiin mm. yhteistyösopimus suojeluskuntien ja ammatillisten järjestöjen kanssa.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

3. Mitä SKP:n antama yhteisrintamakehoitus vaikutti ammatillisessa liikkeessä?

SOSDEM PUOLUEEN SISÄLLÄ KEHITTYVÄ VASEMMISTO-OPOSITIO.

Paitsi ammatillisessa liikkeessä tapahtuvaa osittaista työtätekevien voimien yhdistymistä, alkoi yhteisrintama-ajatus kyteä entistä voimakkaampana myöskin sosdem puolueen sisällä. Tosin yhteisrintaman kannattaja oli puolueen rivijäsenten joukossa enemmänkin, mutta useimmat näistä luonnostaan hiljaisina ja esiintymään tottumattomina eivät uskaltaneet tuoda ääntään kuuluville, koska oikeistososialidemokraatteihin kuuluvan johdon ääni voimakkaana ja määrääväänä tukahutti kaikki sellaiset yritykset alkuunsa, vieläpä leimasi ne kommunistisiksi.

Huomattavimmaksi yhteisrintaman pesäkkeeksi 30-luvun alkupuolella muodostuikin nuorten, marxilaisuutta harrastavien ylioppilaiden perustama Akateeminen Sosialistiseura (ASS), joka oli sosdem puolueen alainen järjestö. Tämän seuran jäsenistö, pyrkiessään rehellisesti tutkimaan marxilaisuutta ja seurattessaan valppaasti kansainvälisiä kysymyksiä, huomasi selvästi kansainvälisen fasismin ja sen mukana sodanvaaran kasvun sekä oman maan fasistisen taantumuksen hyökkäyksen. Näin tämä toiminnassaan sosdem puolueen ohjelmaa noudattava järjestö joutui käytännön politiikassaan asennoitumaan fasismia vastaan ja siten asettumaan kommunistisen puolueen esittämien vaatimusten kannalle.

Kun SKP v. 1933 antoi ohjeensa ammatillisen yhteisrintaman rakentamisesta, kehoitti se kaikilla muillakin aloilla yhdistämään työtätekevien voimat yhteiseen taisteluun sotaa ja fasismia vastaan. Saman vuoden toukokuussa piti myöskin sosdem puolue puoluekokouksensa Tampereella. Akateemisen Sosialistiseuran puolesta esitettiin kokoukselle alustus yhteisrintamasta, perustellen tätä fasististen liikkeiden hyökkäyksillä, jotka tekevät yhtenäisyyden entistä toivottavammaksi. Seuran puolesta ehdotettiin, että puoluekokous:

"1. lausuisi Suomen työväenluokalle vakavan kehoituksen luokkataistelun edistymiselle välttämättömään yhtenäistymiseen,

2. velvoittaisi puolueoimikunnan sosialidemokratian puitteissa kaikin tavoin edistämään yhtenäistämiskysymyksen kansainvälistä ratkaisua koko laajuudessaan."

Sitä huolimatta, että fasistihuligaanit häiritsivät kokousta sosdem puolueoimikunta ehdotti kokouksen päätettäväksi, että "puoluekokous ei pidä mahdollisena sosialidemokraattisen ja kommunistisen puolueiden välillä tehtyä yhteisrintamaa", vaan että yhtymisen pitäisi tapahtua sosialidemokraattisessa puolueessa. Kokous hyväksyiikin tämän puolueoimikunnan ehdotuksen ja niin yhteisrintama tuli taas hylättyä täsmälleen samoin perustein kuin aikaisemminkin.

Tästä puoluekokouksen päätöksestä huolimatta jatko ASS työtään yhteisrintaman rakentamiseksi. Ja niinpä heti sosdem puolueen puoluekokouksen jälkeen, kun alettiin valmistautua vuoden 1933 eduskuntavaaleihin, korostettiin ASS:n Soihtu-lehden pääkirjoituksessa voimakkaasti, että "työväenluokan keskuudessa ei saa valjita erimielisyyttä silloin, kun on kysymys taantumuksen kukistamisesta".

OPOSITIO VUODEN 1936 VAALIEN JÄLKEEN.

Tämä alkujaan vaatimaton oppositio kasvoi vähitellen huomattavaksi tekijäksi sosdem puolueen sisällä ja sai puolueen ulkopuolellakin suuren joukkovaikutuksen. Oppositon tie johti kuitenkin ennen pitkää täyd-

liseen pesäeroon Tannerin johtamasta sosdem puolueen virallisesta politiikasta, sillä yhä voimistuvan ja joukkojen kannatusta nauttivan vasemmisto-opposition olemassaolo ja toiminta hermostutti taantumuspäirejä ja niihin lukeutuvaa sosdem oikeistoa. Ohranan ja fasis-tien ohjeita noudattaen ja kannattaen alkoikin silloinen sosdem puolueen johto valmistella opposition tukahut-tamista. Tässä mielessä Tanner ja Hakkila törkeästi perustuslakia rikkomalla eroituttivat mm. Mauri Ryö-män eduskunnasta. Myöskin oli oppositio saatava tu-kahutetuksi ammatillisesta liikkeestä, nuorisoliikkeestä ja itsestään sosdem puolueesta. Kun henkilökohtaiset "nuhteet" ja varoittelet eivät antaneet toivottua tu-losta ja opposition vaikutus sekä taistelumieliä jou-koissa yhä vain kasvoivat, alkoi sosdem puolue eroitella jäseniään. Samoin teki sosdem Nuorisoliitto, vieläpä SAK:n osastoissakin pyrittiin noudattamaan samaa me-nettelytapaa. Niinpä eri puolella maata erotettiin sos-dem puoluejohdon määräyksestä useita henkilöitä puo-lueesta sekä nuorisoliitosta siitä huolimatta, että paikkal-liset järjestöt useimmiten vastustivat eroittamista. Täl-laista tapahtui mm. Tampereella, Turussa, Kotkassa ja Helsingissä. Mutta vaikka oppositiota pyrittiin kaikin keinoin tukahuttamaan, oli ensin vuoden 1937 keväällä Jyväskylässä pidetyssä Sosdem Työläisnuorisoliiton edustajakokouksessa noin 30% edustajista oppositioon lukeutuvia. Samanlainen suhde oli samana vuonna pi-detyssä SAK:n edustajakokouksessa.

Vuoden 1937 keväällä otti sosdem puolue ratkaise-van otteen ASS:n nähdessä ja erotti sen puolueesta. Myöskin kiellettiin levittämästä Soihtua ja "Tulen-kantaja"-lehteä sosdem järjestöjen tilaisuuksissa.

Eroittamisen johdosta antoi Akateeminen Sosialisti-seura Suomen työväenluokalle vetoituksen, jossa osoi-tettiin, miten "tämä sosialidemokraattisen puolue toimi-kunnan enemmistön toimenpide puolueen ja työväen-luokan yhtenäisyyttä vastaan on Suomen työväenluo-kan ja sosialidemokraattisen jäsenistön tahdon vastai-nen. Se muodostuu käytännössä jatkoksi syksyllä 1936 julkisuuteen tulleille etsivän keskuspoliisin muistioille, joita tutkivan komitean jäsenenä on puoluesihteri Aleksi Aaltonen työskennellyt". Myöskin tässä julki-lausumassa osoitettiin, miten puolue toimikunnan pää-tös "rikkoo syntymässä olevaa työväenluokan yhteis-rintamaa, joka muodostaa maamme kansanvaltaisten voimien pääjoukon" ja puolue toimikunta on tällä toi-menpiteellään raivannut tietä fasismille.

Tämän opposition ja SKP:n välillä muodostui vähi-tellen mitä kiintein yhteistoiminta taistelussa fasismia ja sodanvaaraa vastaan ja siten kehittyi perusta myös-kin työtätekevien yhteisrintaman pohjalle rakentuvalla kansanrintamalla.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

4. Mistä johtui opposition muodostuminen sosdem puo-lueen sisällä ja mihin tämä oppositio pyrki?
5. Miten sosdem puolueen oikeisto suhtautui opposi-tioon, ja mihin se pyrki näillä toimenpiteillään?

KANSANRINTAMAN ILMAUKSIA SUOMESSA.

Kansainvälisen fasismien yhä kiivaammin hyökätessä ja kotimaisen fasismien kiristäessä otetaan SKP:n VI puoluekokous totesi, että "fasisminvastaiseen taisteluun ei riitä yksistään työväen voimat", vaan siihen tarvi-taan "työväen taisteluyhteys muiden työtätekeväin kan-sankerrosten kanssa, joita fasisminen porvaristo sortaa ja yhä pahemmalla sorrolla uhkaa". Toisin sanoen,

"työväen yhteisrintaman pohjalle on saatava luotua laaja fasisminvastainen kansanrintama".

Kansanrintaman joitakin, tosin hajanaisia ilmaisuja näkyikin maassamme jo v. 1934. Esim. ASS:n esitys Uudenmaan sosdem piirikokoukselle huhtikuun 7 p:nä 1934, jossa esityksessä kiinnitettiin huomiota työväen-luokan, talonpoikaiston ja sivistyneistön yhteisiin etuihin sekä vaadittiin mm. järjestettäväksi viimemainit-tujen kanssa yhteisiä fasisminvastaisia joukkokokouksia. Samoin samana vuonna ASS:n alkama yhteistoi-minta "Tulenkantajain Seuran" kanssa aitosuomalai-suuden ja muun yliopistoissa esiintyvän fasismien vas-tustamiseksi. Näistäkin aloitteistaan sai ASS kuitenkin varoituksen sosdem puolueelta.

Jonkin verran järjestetympänä nousi kansanrintama-liike Toivo Antikaisen oikeusjutun yhteydessä, mistä edellisessä opintokirjeessä on jo kerrottu. Tälle oli an-tanut pohjaa bulgarialaisen toveri G. Dimitrovin uljas esiintyminen Saksan fasismin oikeuden edessä Leip-zigissä. Lisäksi osittain suomeksikin käännetty Saksan fasismien sotasuunnitelmia ja terroria paljastava "Rus-kea kirja" oli osoittanut monille ajatteleville yksilöille, mihin fasismien mukana oltiin luisumassa. Myöskin omassa maassamme vallitseva lapualaisfasismi ja kivi-mäkeläinen taantumus olivat herättäneet suuttumusta eräissä vapaamielisemmän porvariston ja työtätekevän talonpoikaiston piireissä.

Vuoden 1935 lopulla eri kansalaispiirien sodanvastai-nen toiminta kasvoi laajemmaksi joukkoliikkeeksi. Niinpä lokakuun 14 p:nä 1935 pidettiin Helsingin työ-väentalon juhlasalissa Suomen Rauhanliiton ja Tulen-kantajain Seuran järjestämä kansalaiskokous, johon osallistui n. 1.200 henkilöä eri yhteiskuntapiireistä. Tä-mä osanottajamäärä oli silloiset terroriolot huomioon-ottaen suuri ja vielä merkittävämpi oli kokouksen an-tama julkilausuma, jossa sanottiin mm.:

"Kokous lausuu jyrkän vastalauseensa Italian fa-sistien ryöstösodan johdosta ja tahtoo tukea Kan-sainliittoa sen pannaessa täytäntöön sääntöjensä mu-kaisia finanssi- ja taloudellisia sanktioita hyökkää-jää vastaan..."

Kokous vaatii, että ulkopoliitikamme peruste-taan yksinomaan rauhan ja oikeuden periaatteille, että kaikki pyrkivät sotilaallisesti lähentyä Keski-Euroopan fasisista liittoutumaa estetään, ja että maamme selvästi ja avoimesti asettuu demokraat-tisten ja rauhan kannalla olevien valtojen rintamaan. Kokous kehoittaa kansanedustajia jyrkästi vaatimaan ulkopoliittikan demokraattista valvontaa ja puolustusmenojen supistamista. Kokous kehoit-taa ympäri maan järjestämään kansalaiskokouksia rauhan puolesta, sotavarustelua vastaan."

Näiden päämäärien toteuttamista varten kokous asetti toimikunnan, joka ottaa Vastustavan Kansalaistoimi-kunnan nimisenä ryhtyi työtä jatkamaan. Tämän toi-mesta järjestettiin noin 20 sodanvastaista kansalaisko-kousta eri puolille maata ja Kansainvälisen Naisten, Rauhan ja Vapauden Liiton Suomen osaston rauhan adressiin kerättiin lähes 100.000 nimeä siitä huolimatta, että sosdem puolue kielsi työläisiä kirjoittamasta ni-meään siihen.

Tämän joukkoliikkeen teki mahdolliseksi ja pohjan sille antoi SKP:n viitoittama kansanrintamalinja. Liik-keen voimakkuus osoitti, että maassamme oli voima-kas fasisminvastainen, sotaa vastustava mieliä, joka ei kuitenkaan terroriolioissa jaksanut kohota suurem-piin liikehtimisiin ja voimakkaampaan toimintaan var-

sinkaan kun sosdem puolueen ja SAK:n silloinen johto ottivat vastustavan asenteen, ja myöskin valtiollinen poliisi kohdisti vainonsa siihen. Kuitenkaan eivät nämä liikehtimiset, Antikaisen jutun yhteydessä noussut joukkoliike kuolemanrangaistusta vastaan ja rauhanliike, olleet vailla poliittista, pidemmällekin tähtäävää merkitystä. Ne innostivat joukkoja toimimaan ja avasivat monen silmät näkemään, mihin tosiaankin oltiin menossa. Näin ollen ne jo sellaisenaan olivat hyvää pohjaa vuoden 1936 eduskuntavaalityölle.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

6. Mitä kansanrintama Suomessa osoitti ja missä olivat syyt sen heikkouteen?

SKP JA VUODEN 1936 EDUSKUNTAVAALIT.

V. 1930 voimaan tulleilla terrorilaeilla riistettiin työväen vasemmistolta mahdollisuus osallistua vaaleihin omilla vaatimuksillaan ja ohjelmallaan. SKP kutsui silloin työläisiä äänestämään mielenosoituksellisesti suoraan SKP:tta ja siten esittämään vastalauseensa valitsevaa fasistista taantumuskomentoa vastaan. Tämä mielenosoitusäänestys sai kuitenkin mukaansa vain muutamia tuhansia äänestäjiä. Suurin osa vasemmistolaisista työläisistä jätti äänensä käyttämättä ja osa äänesti omien listojen puuttuessa sosialidemokraattejakin.

Tarkastellessaan tilannetta nimenomaan v:n 1936 eduskuntavaaleja silmällä pitäen totesi SKP:n VI puoluekokous, että porvarillisten puolueiden "pikkuporvarillisissa kannattajajoukoissa on esiintynyt rakoilua, lohkeilua ja siirtymisiä vasemmalle", ja teki asiasta seuraavan johtopäätöksen:

"Tämä käänne voi jo ensi vuoden eduskuntavaaleissa edistyä paljon pitemmälle, jos ne kansanvaltaiset fasisminvastaiset ainekset, joita on, paitsi sosdem puolueessa ja uudessa Pienviljelijäpuolueessa, myös Maalaisliiton, Edistysmielisen ja Ruotsalaisen Kansanpuolueen vasemmalla sivustalla, ponnistautuivat irti heikon hapuilun kannalta, esittävät kansalle selvän jyrkän fasisminvastaisen ohjelman ja uskaltavat lähteä sitä ajamaan yhdessä vallankumouksellisen työväen kanssa. Sellaisen kansanrintaman muodostaminen ja päättävä esiintyminen vaaleissa voisi vaikuttaa tyrehtyttävästi fasismin kehitykseen Suomessa."

V. 1936 Suomessa edelleenkin vallitseva kivimäkeläinen taantumuksellinen suunta ei tietenkään antanut kommunistiselle puolueelle oikeutta käydä vaaleihin omilla nimissään eikä edes vasemmistotyöväen nimissä. Kuitenkaan ei SKP enää tässä vaiheessa voinut vaaleihin nähden jäädä vuoden 1930 mielenosoitukselliselle kannalle. Tämän vuoksi kommunistisen puolueen jäsenille ja vasemmistoon lukeutuville työläisille annettiin kehoitus työskennellä tarmokkaasti sosdem puolueen järjestöissä sen hyväksi, että saataisiin sosdem puolueen vaalilistoille rehellisiä fasismin- ja sodanvastaisia yhteisrintamaa kannattavia edustajaehdokkaita, joita kaikki työväen yhteisrintaman kannalla olevat voisivat äänestää.

Samaa menetelmää kehoitettiin noudattamaan myöskin sellaisissa porvarillisissa puolueissa, joiden kannattajina oli vähävaraisempiakin työtätekeviä, kuten esim. maalaisliitossa, johon kuului myöskin maaseudun pieneläjiä, ja edistyspuolueessa, johon kuului huomattava joukko henkisen työn tekijöitä ja maaseudun pieneläjiä.

Vaalien edellä annetussa SKP:n vaalijulistuksessa käytiä tämä puolueen kanta vielä selvemmin esiin. Lentolehtisessä "Rauhan, vapauden ja leivän puolesta", jota levitettiin maanalaisena, vedotaan sosdem puolueeseen ja Suomen työväestöön mm. seuraavasti:

"Työtekevien vaatimuksille, eduille ja pyrintöille on löydettävä rohkeita ja pystyviä edustajia niiden eduskuntaehdokkaiden joukosta, joita maan kansanvaltaiset ainekset — ennen muuta sosialidemokraattiset työläiset ovat asettaneet. Maamme sosialidemokratian johdon, ennen kaikkea Tannerin politiikka on ollut Suomen työtätekevien etuja vahingoittavaa, kun se käytännössä on kieltänyt työläisten yhteisrintaman ja sensijaan rakentanut yhteisrintamaa Kivimäen taantumushallituksen kanssa. Nyt kuitenkin, kun sosialidemokratian keskuudessa on viime vuosien ankarien opeuksien jälestä noussut yhä selvempiä vaatimuksia todellisen työväen voimien yhdistämisen puolesta ja kun itse syvästi tunnemme saman voimien yhdistämisen välttämättömyyden fasismien ja sodan uhatessa, ilmoitamme itse puolestamme tulevamme ponnistamaan kaikkemme sen hyväksi, että työtätekevien vaalitaistelusta muodostuisi valtava työväenluokan yhtenäisyyden näyte, jotta saataisiin eduskuntaan valittua mahdollisimman paljon sellaisia edustajia, jotka todella tahtovat kansanvaltaa puolustaa ja ottavat sen eduskuntatoimintansa peruslähteenä. Tällaisia edustajaehdokkaita on nyt sosialidemokraattisilla ehdokaslistoilla eri piireissä. Näille me kehoitamme kaikkia työtätekeviä äänensä antamaan ja näiden valituksi tulemiseksi voimansa ponnistamaan."

Tämä jos mikään osoittaa SKP:n vilpiföntä yhteisrintamapyrkimystä. Samalla kun julistuksessa vaaditaan, että "valittujen edustajien on entistä tiukemmin taisteltava työtätekevien elinoikeuksien puolesta fasismia vastaan", ilmoittaa puolue omasta puolestaan: "Me emme vaadi yhtenäisyyden aikaansaamiseksi sosdem työläisiä luopumaan periaatteestaan, kuten Tanner vaatii meitä tekemään, kun hän selittää, että yhteisrintama voidaan tehdä vain sosialidemokraattisen puolueen ohjelman ja periaatteiden pohjalla."

SKP:n vaaliohjelmassa osoitetaan, miten Kivimäen hallitus on kaikin tavoin tukenut ja tukee edelleenkin fasismia ja kutsutaan kaikkia kansanvallan kannattajia ja edistyksellisiä voimia taisteluun tätä kivimäkeläistä taantumusta vastaan seuraavien vaatimusten puolesta:

"Alas kaikki poikkeuslait ja kansan vapauden rajoitukset! Kaikki perustuslakien turvaamat vapaudet ja oikeudet rajoittamattomina voimaan! Kansan oikeuksia ei ole sallittava hituistakaan supistaa, vaan päinvastoin kansanvaltaa on laajennettava."

Sodan vaaraan ja valmisteluun nähden oli SKP:lla selvä ja tinkimätön kanta, ja erikoisesti tänä aikana, jolloin fasismi kansainvälisestikin lujitti otettaan ja valmistautui kuumeisesti sotaan, varoitti puolue Suomen kansaa vallassaolevien sotapolitiikalta, mm. seuraavasti:

"Kaikkein hirvittävimpanä vaarana Suomen kansan elämälle ja maan itsenäisyydelle on yhä lähemmäksi käyvä uuden maailmansodan uhka. Elleivät Suomen kansan laajat joukot nouse päättäväiseen taisteluun rauhan säilyttämisen puolesta, tulee Suomikin syöstyä tämän uhkaavan maailman-

sinkaan kun sosdem puolueen ja SAK:n silloinen johto ottivat vastustavan asenteen, ja myöskin valtiollinen poliisi kohdisti vainonsa siihen. Kuitenkaan eivät nämä liikehtimiset, Antikaisen jutun yhteydessä noussut joukkoliike kuolemanrangaistusta vastaan ja rauhanliike, olleet vailla poliittista, pidemmällekin tähtäävää merkitystä. Ne innostivat joukkoja toimimaan ja avasivat monen silmät näkemään, mihin tosiaankin oltiin menossa. Näin ollen ne jo sellaisenaan olivat hyvää pohjaa vuoden 1936 eduskuntavaalityölle.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

6. Mitä kansanrintama Suomessa osoitti ja missä olivat syyt sen heikkouteen?

SKP JA VUODEN 1936 EDUSKUNTAVAALIT.

V. 1930 voimaan tulleilla terrorilaeilla riistettiin työväen vasemmistoilta mahdollisuus osallistua vaaleihin omilla vaatimuksillaan ja ohjelmallaan. SKP kutsui silloin työläisiä äänestämään mielenosoituksellisesti suoraan SKP:tta ja siten esittämään vastalauseensa valitsevaa fasistista taantumuskomentoa vastaan. Tämä mielenosoitusaänestys sai kuitenkin mukaansa vain muutamia tuhansia äänestäjiä. Suurin osa vasemmistolaisista työläisistä jätti äänensä käyttämättä ja osa äänesti omien listojen puuttuessa sosialidemokraattien.

Tarkastellessaan tilannetta nimenomaan v:n 1936 eduskuntavaaleja silmällä pitäen totesi SKP:n VI puoluekokous, että porvarillisten puolueiden "pikkuporvarillisissa kannattajajoukoissa on esiintynyt rakoilua, lohkeilua ja siirtymisiä vasemmalle", ja teki asiasta seuraavan johtopäätöksen:

"Tämä käänne voi jo ensi vuoden eduskuntavaaleissa edistyä paljon pitemmälle, jos ne kansanvaltaiset fasisminvastaiset ainekset, joita on, paitsi sosdem puolueessa ja uudessa Pienviljelijäpuolueessa, myös Maalaisliiton, Edistysmielisen ja Ruotsalaisen Kansanpuolueen vasemmalla sivustalla, ponnistautuivat irti heikon hapuilun kannalta, esittävät kansalle selvän jyrkän fasisminvastaisen ohjelman ja uskaltavat lähteä sitä ajamaan yhdessä vallankumouksellisen työväen kanssa. Sellaisen kansanrintaman muodostaminen ja päättävä esiintyminen vaaleissa voisi vaikuttaa tyrehdyttävästi fasismin kehitykseen Suomessa."

V. 1936 Suomessa edelleenkin vallitseva kivimäkeläinen taantumuksellinen suunta ei tietenkään antanut kommunistiselle puolueelle oikeutta käydä vaaleihin omilla nimissään eikä edes vasemmistotyöväen nimissä. Kuitenkaan ei SKP enää tässä vaiheessa voinut vaaleihin nähden jäädä vuoden 1930 mielenosoitukselliselle kannalle. Tämän vuoksi kommunistisen puolueen jäsenille ja vasemmistoon lukeutuville työläisille annettiin kehoitus työskennellä tarmokkaasti sosdem puolueen järjestöissä sen hyväksi, että saataisiin sosdem puolueen vaalilistoille rehellisiä fasismin- ja sodanvastaista yhteisrintamaa kannattavia edustajaehdokkaita, joita kaikki työväen yhteisrintaman kannalla olevat voisivat äänestää.

Samaa menetelmää kehoitettiin noudattamaan myöskin sellaisissa porvarillisissa puolueissa, joiden kannattajina oli vähävaraisempiakin työtätekeviä, kuten esim. maalaisliitossa, johon kuului myöskin maaseudun pieneläjiä, ja edistyspuolueessa, johon kuului huomattava joukko henkisen työn tekijöitä ja maaseudun pieneläjiä.

Vaalien edellä annetussa SKP:n vaalijulistuksessa käytiin tämä puolueen kanta vielä selvemmin esiin. Lentolehtisessä "Rauhan, vapauden ja leivän puolesta", jota levitettiin maanalaisena, vedotaan sosdem puolueeseen ja Suomen työväestöön mm. seuraavasti:

"Työtätekevien vaatimuksille, eduille ja pyrinnöille on löydettävä rohkeita ja pystyviä edustajia niiden eduskuntaehdokkaiden joukosta, joita maan kansanvaltaiset ainekset — ennen muuta sosialidemokraattiset työläiset ovat asettaneet. Maamme sosialidemokratian johdon, ennen kaikkea Tannerin politiikka on ollut Suomen työtätekevien etuja vahingoittavaa, kun se käytännössä on kieltänyt työläisten yhteisrintaman ja sensijaan rakentanut yhteisrintamaa Kivimäen taantumushallituksen kanssa. Nyt kuitenkin, kun sosialidemokratian keskuudessa on viime vuosien ankarien opetuksien jälestä noussut yhä selvempiä vaatimuksia todellisen työväen voimien yhdistämisen puolesta ja kun itse syvästi tunneksen saman voimien yhdistämisen välttämättömyyden fasismin ja sodan uhatessa, ilmoitamme itse puolestamme tulevaisuutta ponnistamaan kaikkemme sen hyväksi, että työtätekevien vaalitaistelusta muodostuisi valtava työväenluokan yhtenäisyyden näyte, jotta saataisiin eduskuntaan valittua mahdollisimman paljon sellaisia edustajia, jotka todella tahtovat kansanvaltaa puolustaa ja ottavat sen eduskuntatoimintansa peruslähteenä. Tällaisia edustajaehdokkaita on nyt sosialidemokraattisilla ehdokaslistoilla eri piireissä. Näille me kehoitamme kaikkia työtätekeviä äänensä antamaan ja näiden valituksi tulemiseksi voimansa ponnistamaan."

Tämä jos mikään osoittaa SKP:n vilpittömää yhteisrintamapyrkimystä. Samalla kun julistuksessa vaaditaan, että "valittujen edustajien on entistä tiukemmin taisteltava työtätekevien elinoikeuksien puolesta fasismia vastaan", ilmoittaa puolue omasta puolestaan: "Me emme vaadi yhtenäisyyden aikaansaamiseksi sosdem työläisiä luopumaan periaatteestaan, kuten Tanner vaatii meitä tekemään, kun hän selittää, että yhteisrintama voidaan tehdä vain sosialidemokraattisen puolueen ohjelman ja periaatteiden pohjalla."

SKP:n vaaliohjelmassa osoitetaan, miten Kivimäen hallitus on kaikin tavoin tukenut ja tukee edelleenkin fasismia ja kutsutaan kaikkia kansanvallan kannattajia ja edistyksellisiä voimia taisteluun tätä kivimäkeläistä taantumusta vastaan seuraavien vaatimusten puolesta:

"Alas kaikki poikkeuslait ja kansan vapauden rajoitukset! Kaikki perustuslakien turvaamat vapaudet ja oikeudet rajoittamattomina voimaan! Kansan oikeuksia ei ole sallittava hituistakaan supistaa, vaan päinvastoin kansanvaltaa on laajennettava."

Sodan vaaraan ja valmisteluun nähden oli SKP:lla selvä ja tinkimätön kanta, ja erikoisesti tänä aikana, jolloin fasismi kansainvälisestikin lujitti otettaan ja valmistautui kuumeisesti sotaan, varoitti puolue Suomen kansaa vallassaolevien sotapolitiikalta, mm. seuraavasti:

"Kaikkein hirvittävimpanä vaarana Suomen kansan elämälle ja maan itsenäisyydelle on yhä lähemmäksi käyvä uuden maailmansodan uhka. Elleivät Suomen kansan laajat joukot nouse päättäväiseen taisteluun rauhan säilyttämisen puolesta, tulee Suomikin syöstyä tämän uhkaavan maailman-

palon liekkeihin. Tiedetään, että Suomessa on erittäin vaikutusvaltaisia voimia, jotka ohjaavat Suomen valtiolaivaa Hitlerin sotapolitiikan vanaveen."

Vaaliohjelmassa osoitetaan, että "sodanvaarasta voi pelastaa ainoastaan se, että kansamme aktiivisesti osallistuu taisteluun maailman rauhan ja kollektiivisen turvallisuuden puolesta, fasistisia sodanlietsojia vastaan". Samalla osoitetaan, että "mikään ei niin vaaranna Suomen itsenäisyyttä kuin lähteminen imperialistisen Saksan kelkkaan".

Myöskin torjuttiin SKP:ta vastaan heitetty syyte, että se pyrki vallan valtaamiseen ja osoitettiin, miten "SKP on valmis taistelemaan demokratian ja rauhan puolesta yhdessä jokaisen kanssa, joka rehellisessä mielessä haluaa tätä taistelua käydä". SKP ei tyrkyttänyt omaa ohjelmaansa tämän yhtenäisen taistelun pohjaksi, vaan kehoitti muodostamaan laajan kansanrintaman, joka vaatisi: "IKL:n lakkauttamista. Demokraattisten oikeuksien ja vapauksien säilyttämistä ja laajentamista. Työläisten palkkojen koroittamista. Talonpoikaiston hätätilan lieventämistä valtion toimenpitein. Johdonmukaista rauhanpolitiikkaa ja tiukkaa esiintymistä fasistisia sodanlietsojia vastaan sekä sovinnollista politiikkaa suhteessa naapureihin."

Vaaliliittoa ei kuitenkaan syntynyt, sillä SKP:n, Ihmisoikeuksien Liiton, ASS:n ja Tulenkantajain Seuran pyrkimykset demokraattisten voimien yhdistämiseksi kohtasivat sosialidemokraattisen puolueen jyrkän vastustuksen. Kuvaavaa tälle on mm. seuraava tapaus. Kun Ihmisoikeuksien Liitto oli kesäkuun 3 päiväksi järjestänyt Konservatorion saliin vaalikokouksen, jossa neljän eri puolueen edustajaehdokkaista esiintyi demokratian puolesta, niin saivat sosialidemokraattiset esiintyjät M. Ampuja, K.-M. Rydberg, C. Sundström ja M. Ryömä vastaanottaa silloisen sosdem puolueen puoluesihteerin, Aleksin Aaltosen, allekirjoittaman, seuraavansisällöisen kirjelmän:

"Sanomalehdissä olleista ilmoituksista on käynyt selville, että Te eräiden muiden puolueemme eduskuntaehdokkaiden kanssa osallistutte yhteiseen vaalitoimintaan porvarillisten eduskuntaehdokkaiden kanssa puhumalla Ihmisoikeuksien Liiton järjestämässä tilaisuudessa Konservatorion talossa Helsingissä. Kun puolueemme käy vaaleihin täysin itsenäisenä, suunnaten taistelunsa kaikkia porvarillisia ryhmiä vastaan, ja kun tällaiset yhteiset tilaisuudet ovat omiaan sekoittamaan kansalaisten käsitteitä puolueemme itsenäisestä toiminnasta, saattaen täten helposti vahingoittaa taisteluamme, niin Puoluetoimikunta katsoo velvollisuudekseen huomauttaa, että tällainen, vaikka ehkä hyvässäkin tarkoituksessa suunniteltu yhteistoiminta ei ole sopuinnussa puolueemme hyväksymien menettelytapojen kanssa, minkä vuoksi Puoluetoimikunta kehoittaa Teitä tällaisesta yhteistoiminnasta luopumaan."

Sosdem puolueen jatkuva vastustava esiintyminen tekikin mahdolliseksi kiinteämmän kansanvaltaisen liiton muodostaminen niissä olosuhteissa, mutta sosdem puolueen sisällä olevan vasemmisto-opposition voimakas esiintyminen demokratian puolesta toi vaalivoiton sosdem puolueelle, joka sai 5 uutta paikkaa. Vasemmistoon kuuluvista tulivat valituksi mm. Ampuja, Ryömä ja Sundström.

VAALIEN TULOS — KIVIMÄEN HALLITUKSEN KAATUMINEN.

Vaikka näissä vaaleissa ei siis syntynyt mitään kiinteästi sovittua yhteisrintamaa edes työväestön kesken, niin tästä huolimatta sosdem puolueen listoille saatiin useissa vaalipiireissä yhteisrintamaa ja kommunistisen puolueen sille esittämiä vaatimuksia kannattavia ehdokkaita. Näille antoi myös kommunistinen puolue kannatuksensa ja kaikin käytettävissään olevin keinoin kehoitti työtätekeviä tukemaan heidän työtään. Puolueen fasisminvastaisilla vaalitunnuksilla oli ollut kaikupohjaa laajemminkin, sitä osoittivat mm. maalaisliiton eräiden lehtien ja heidän eräiden edustajaehdokkaattensa samantapaiset vaatimukset sekä asennoituminen IKL-fasisteja vastaan.

Työväen yhteisrintaman voitto, noin neljäkymmentä tuhatta uutta äänestäjää ja viisi uutta edustajapaikkaa oli numerollinen tulos vaaleista. Mutta vielä suurempi merkitys kuin mitä numerot osoittivat, oli vaaleilla työväen taisteluyhteisyyden luomisessa, sillä valittujen edustajien joukossa oli monia fasisminvastaisen yhteisrintaman selviä kannattajia. Tämä vaalivoitto rohkaisi maamme kaikkia kansanvaltaisia piirejä nousemaan tiukemmin fasismiin ja sodanvaaraa vastaan. Niinpä SKP, arvioidessaan vaalien tulosta sanoikin:

"Jos työväen joukoissa tapahtunut herääminen jatkuu ja saadaan kansan syvät rivit joukkoliikkeellä turvaamaan ja antamaan pontta valittujen fasisminvastaisen edustajien työlle, voidaan vaaleja pitää todella suurena askeleena eteenpäin."

Toisaalta puolue kuitenkin varoitti yliarvioimasta vaalivoiton merkitystä, koska taantumuksen voimat, sen iskunyrkkikin, IKL, jäi vaaleissa lyömättä.

Kuitenkin työväestön vaalivoitto vaikutti ratkaisevalla tavalla Kivimäen taantumushallituksen kaatumiseen. Yhteisrintamaa kannattavien ja fasismia vastustavien sosdem edustajien saama suuri kannatus vaaleissa ryhdisti ja rohkaisi miltei koko sosdem eduskuntaryhmää, jopa osaa maalaisliittolaisistakin asennoitumaan Kivimäen hallitusta vastaan.

Vasemmistoon kuuluvat sosdem edustajat tekivät rohkeasti heti vaalien jälkeen syksyllä joukon eduskunta-alotteita kommunisti- ja muiden kuristuseläinten kumoamiseksi ja työskentelivät fasistisen sotapolitiikan paljastamiseksi. Kivimäen taantumushallitus ei kestänyt uuden suuntauksen painetta ja kaatui kuuluiasaan ns. muistioskandaaliinsa.

V:n 1936 PRESIDENTINVAALIT JA NIIDEN SEURAUKSET.

Saman vuoden (1936) lopulla suoritetuissa presidentin valitsijamiesvaaleissa kärsi taantumusrintama jälleen tappion. Vastapainoksi Svinhufvudin taakse ryhmittyneen kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen oikeiston rintamalle SKP kehoitti avoimesti äänestämään näissä vaaleissa sosdem valitsijamiesehdokkaista. Tätä kantaansa puolue perusteli työtätekevien yhteisrintaman luomisen välttämättömyydellä. Itse vaaleissa kehoitti SKP työväestön edustajia äänestämään maalaisliittolaisten ehdokasta Kyösti Kalliota, koska vain siten voitiin estää taantumuksen ehdokkaan, Svinhufvudin, valitseminen. Tätä kantaa perusteltiin sillä, että Kallio ei, elleen sidottuna työtätekevän talonpoikaisten kannatuksen, voi olla yhtä taantumuksellinen politiikassaan kuin taantumuksellisten etuja ajava Svinhufvud. Valituksi tulikin Kallio. Tätä seurasi luonnollisesti hallituksenkin vaihdos ja sekin sai jonkin ver-

ran vapaamielisemmän leiman pääministerinä Cajander ja sisäministerinä Kekkonen. Uusi hallitus yrittikin alussa lunastaa kansalle antamia lupauksia ja ryhtyi toimenpiteisiin mm. IKL-puolueen lakkauttamiseksi. Tämä jäi kuitenkin vain heikoksi yritykseksi, sillä suomalaiset tuomioistuimet olivat taantumuksellisten käsissä ja ne vapauttivat kaikki syytteen asetetut, jotka siten rohkaistuneina jatkoivat yhteiskunnallisen mielipiteen myrkyttämistä. Hallituksen "puolueettomuus" sekä "edistyskellisyys" tuli selvimpänä esiin sitten v. 1939, jolloin fasisien asemasta alettiin vangita kommunisteja ja vasemmistolaisiksi tunnettuja työläisiä sekä tuomita heitä mitä mielikuvitusmaisimmin ja provokatoorimaisimmin syytöksin vankiloihin.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

7. Mikä oli SKP:n pyrkimyksenä antaessaan kehoituksen osallistua v. 1936 eduskuntavaaleihin?
8. Miten v. 1936 vaalit vaikuttivat maan poliittiseen elämään ja miksi muutos ei ollut pysyvä?

VUODEN 1939:n EDUSKUNTAVAALIT.

Vuoden 1939 vaaleille antoi taustan kiristynyt yleismaailmallinen poliittinen tilanne ja sen nostama uhkaava maailmansodan varjo. Kapitalistiset valtiot valmistautuivat kuumeisesti sotaan ja poliittisten neuvottelujen ja juonittelujen ilmapiiri sähköisti ilmaa Suomessakin.

Tähän sotaan valmistauduttiin meilläkin kaikin mahdollisin tavoin. Se näkyi kaikessa elämässä ja ennenkaikkea sanomalehdistön poliittisessa kirjoittelussa. Myöskin sosdem puolue v. 1939 keväällä pitämässään puoluekokouksessa asetui avoimesti sotapolitiikan ja sotavalmistelujen taakse mm. kannattamalla taantumuksellisen porvariston vaatimusta sotamäärärahojen lisäämisestä maanpuolustuksen nimissä. Samalla puolueen johdossa oleva oikeistosuunta asetui ns. "kansan kokonaisuus"-vaatimuksen taakse, mikä merkitsi työväen järjestöjen ja työläisten oikeutettujen vaatimusten alistamista suurporvariston määräysvaltaan. Aikaisemmin mainittu Crichton Vulcanin lakon murtaminen oli yksi tämän politiikan käytännöllinen ilmaus. Sitä osoitti myöskin myönteinen suhtautuminen Karjalan kannaksen vapaaehtoiseen linnoitustyöhön.

Tämä sotaan valmistautuminen antoi taustan oikeistososialidemokraattien johdossa olevan sosdem puolueen vaalivalmisteluille, vaikkakin joissakin yhteyksissä näennäisesti puhuttiinkin rauhan ja kansanvallan puolesta. Vain muutamat rohkeimmat, kaukonäköisimmät ja itsenäisimmät sosdem puolueen vaalilistoille päässeet vasemmistososialidemokraattiset edustajaehdokkaat kohottivat voimakkaan vaatimuksen Suomen kansanvaltaisen kehityksen ja itsenäisyyden turvaamisesta ja maan pysyttämistä tarkasti erossa kapitalististen valtojen suursotapuuhailusta sekä vaatimalla ystävyyyden lujittamista Neuvostoliiton kanssa. Samalla he kehoittivat työtätekeviä ryhmittymään yhtenäisesti näiden vaatimusten taakse. Tätä samaa taistelua kävi myöskin sosdem puolueesta eroitettu ASS. Samoin Kirjallisuuslehden ja "Tulenkantajat"-lehden ympärille ryhmittyneet piirit esittivät voimakkaita vaatimuksia rauhan ja kansanvaltaisen kehityksen puolesta. Niinpä "Tulenkantajat"-lehti kirjoittaessaan edessä olevien vaalien merkityksestä sanoi avoimesti mm. seuraavaa: "Kysymys on maan riippumattomuuden ja kansanvaltaisen järjestyk-

sen turvaamisesta..." ja tämän vuoksi "eduskuntaan on saatava luotettavaa demokraattista väkeä".

Tämän ajatussuunnan voimakkuus näkyi selvästi myöskin vaalien tuloksista varsinkin teollisuusseuduilla. Sosdem puolueen äänimäärän lisääntyminen osoitti, että työtätekevä kansa luotti vielä sosdem puolueeseen ja uskoi, että se kapitalistisen maailman kuumeisista sodanvalmisteluista huolimatta kykenee sanomaan painavan sanansa rauhan puolesta. Tätä osoitti myöskin se, että juuri ne henkilöt, jotka olivat osoittautuneet varmoiksi rauhan ja demokratian puolustajiksi, saivat suuren joukkojen kannatuksen. Niinpä esim. Mikko Ampuja Uudenmaan vaalipiirissä sai kaikkien eniten ääniä.

Näissä vaaleissa oli sosdem puolueen saama äänimäärä 514.916 ja äänestäjien lisäys edellisiin vaaleihin verraten 62.625. Sosdem puolue sai 2 uutta edustajapaikkaa, joten edustajien lukumäärä kohosi 85:een. Huomattavin osa näistä oli edustajina koko sodan ajan antaen hiljaisen hyväksymisensä sota-ajan politiikalle. Vain kuusi asetui avoimesti ja rohkeasti tätä politiikkaa vastustamaan, mutta tämän rohkeutensa he saivat maksaa usean vuoden vankilatuomiolla. Heidät nimittäin vangittiin kesken edustajakauttaan ja tuomittiin useiksi vuosiksi vankilaan, mistä he vapautuivat yhdessä muiden poliittisten vankien kanssa vasta välirauhan jälkeen v. 1944. Näin taattiin sodanaikainen yksimielisyys Suomen eduskunnassa, ja samoja menetelmiä käyttäen se taattiin myöskin koko Suomen kansassa.

Huomattavaa on, että näissä vaaleissa laski IKL-puolueen edustajamäärä neljästätoista kahdeksaan ja tämä tavallaan osoitti, että avoimella fasisisella politiikalla ei Suomessa ollut suurempaa jatkuvaa kannatusta. Poliittisesti ei tällä kuitenkaan ollut muuta merkitystä kuin että aikaisemmin IKL-puoluetta äänestäneet äänestivät nyt Kokoomuspuoluetta, jonka edustajamäärä kohosi samassa suhteessa kuin IKL:n laski.

SOTA-AIKA JA SEN JÄLKEINEN KAUSI.

Työväenluokka joutui taaskin kärsimään kaikkein kipeimmin tuon taantumuksellisen politiikan seuraukset. SKP:n varoitukset ja kehoitukset eivät kantaneet riittävän laajalle siitä huolimatta, että kansamme valtava enemmistö ei ollut sodan eikä fasismin kannalla. Se oli vain taitavasti, oikeistososialidemokraattien avustuksella rauhoitettu näkemään demokratiaa sielläkin, missä sitä ei ollut koskaan ollut ja vielä silloinkin, kun siitä ei ollut jällellä enää rippeitäkään. Vasta silloin, kun työväenluokan parhaat taistelijat teljettiin vankiloihin ja keskitysleireihin ja Suomi oli vedetty avoimeen sotaan Saksan rinnalla, heräsi monikin näkemään, kuinka oikeita ja ajankohtaisia SKP:n varoitukset ja kehoitukset olivat olleet. Se oli kuitenkin suurelta osalta myöhäistä. Sota-aikana oli terrori niin voimakasta ja sen toimenpiteet niin nopeita, että suurin osa tyytymättömistä mieluummin vaiken, kuin pani vastustamalla elämänsä vaaralle alttiiksi.

Sota-aikana ei työväenliikkeestä sen varsinaisessa mielessä voidakaan puhua. Oikeistososialidemokraattinen johto sosdem puolueessa samoin kuin ammatillisessa liikkeessäkin tuki kaikin tavoin fasisista sotapolitiikkaa. Sen päätehtävänä näytti olevan sotamielilänsä lietsominen ja ylläpitäminen työväestön keskuudessa sekä sota-ajan "yksimielisyys"-ajatusten juurruttaminen työtätekeviin. Todellinen työväenliikkeen johto ja työväenluokan parhaimmisto oli tasavallan suojelulain

sekä monien muiden fasististen kuristuslakien avulla tuomittu keskitysleireihin ja vankiloihin. Myöskään kuolemantuomiot eivät sota-aikana olleet lainkaan harvinaisia. Moni rohkea työtätekevän kansan mies ja nainen joutui sodan aikana menettämään henkensä joko teloittajien kuulasta tai ohranan räökkäysten uhreina sen vuoksi, että oli uskaltanut asettua vastustamaan fasistista, rikollista sotaa ja toimia tänäkin kautena johdonmukaisesti työtätekevien asian puolesta. Kommunistisen puolueen jäsenet joutuivat tässäkin kamppailussa kantamaan raskaimman osan, sillä juuri he sota-aikanakin, puolueen ankarasta maanalaisuudesta huolimatta, johtivat sodan- ja fasisminvastaista taistelua. Miten vaikeata tämä taistelu oli, sitä osoittavat ne lukemattomat vangitsemiset ja tuomio, jotka sinä aikana olivat niin tavallisia. Ja missä laajuudessa näitä tuomioita annettiin, siitä antaa pienen kuvan esim. mm. "kuutosten juttu", jossa kuusi vasemmistososialidemokraattista kansanedustajaa kesken edustuskauttaan vangittiin ja tuomittiin vuosikausiksi vankilaan siitä huolimatta, että perustuslakimme takaa kansanedustajien täydellisen koskemattomuuden.

Vasta välirauhan jälkeen, kun Puna-armeija oli perusteellisesti lyönyt fasistiset hyökkäykset ja Suomen taantumuspiiritkin olivat pakoitetut rauhaan, alkoi Suomenkin työtätekeville vapaampi aika. Kommunistinen puolue astui ensi kerran koko toimintansa aikana julkisena puolueena johtamaan työtätekevien taistelua. Monia demokraattisia järjestöjä perustettiin kokoamaan eri kansalaipiirejä rauhan ja kansanvaltaisen rakennustyön tehtäviin. Ammatillinen liike voimistui nopeasti työtätekevien liittyessä uudella innolla järjestöihinsä, ja niinpä onkin ammatillinen liikkeemme nykyään voimakkaampi kuin koskaan aikaisemmin. Jarruttavana tekijänä työväenliikkeen kehitykselle on kuitenkin ollut äärimmäisen oikeistososialidemokraattisen juntan hajoittava ja työväenluokan etujen vastainen toiminta. Tämä on hajoittanut ammatillisen liikkeen voimaa ja taistelukykyä ja se on näkynyt myöskin sosialidemokraattisen puolueen rakoilemisessa. Huomattavat joukot työväenliikkeen rehellisiä sosialidemokraattisia johtavia tovereita sekä tavallisia rivi-jäseniä on toinen toisensa jälkeen eronnut tai oikeistojuntan toimesta erotettu sosdem puolueesta, koska he eivät ole katsoneet voivansa työskennellä työtätekevien etuja vastaan. Samanaikaisesti on oikeistososialidemokratia astunut yhä avoimemmin työväenluokan ja kansamme työtätekevien oikeuksien vastaiselle tielle. Sitä osoittaa häikäilemätön taistelu työväestön yhtenäisyyden hajoittamiseksi, sitä osoittaa suurpääoman taloudellisten ja poliittisten etuoikeuksien puolelle asettuminen kansan etuja vastaan. Sitä osoittaa avoin sotarikollisten, asekatkijain ja muiden demokratialle hautaa kaivavien puolustelu ja sitä osoittaa ennen kaikkea hillitön viha kommunistista puoluetta kohtaan.

Tästä huolimatta on demokraattinen kehitys kulkenut

askel askeleelta eteenpäin, vaikka hitaastikin. Tämän kehityksen vauhti tulee riippumaan hyvin paljon siitä, kuinka suuri osa kansasta on omakohtaisesti toimimassa sen puolesta. Kansamme valtava enemmistö on varmasti aatteellisesti kokonaan demokraattisen kehityksen puolella, mutta valitettavasti eivät kaikki vielä ole toimimassa sen puolesta omakohtaisesti. Luotetaan liian* paljon siihen, että kaikki menee itsestään eikä oteta huomioon, että taantumus kokoaa kaikki voimansa palauttaakseen sodanedellisen kehityssuunnan.

LOPPULAUSE.

Olemme nyt käyneet lyhyesti lävitse maamme työväenliikkeen historian, osan kansamme historiaa. Se on osoittanut, miten sitkeätä taistelua maamme työtätekevä kansa on saanut käydä puolustaessaan elin-oikeuksiaan. Mitä osuutta se on näytellyt taisteltaessa maamme itsenäisyyden puolesta, ensin tsaristista sortoa vastaan ja sitten n.s. itsenäisyysaikana länsimaisen imperialismiin valtauspyrkimyksiä vastaan. Lisäksi työväenliikkeemme historia ennen v. 1918 osoittaa, miten suuri voima työväestöllä oli silloin yhtenäisyydessään. Juuri työväenliike näytteli niin suurta osaa kansamme taistelussa perustuslain ja äänioikeusuudistuksen puolesta. Samoin yhtenäisen työväenliikkeen voimilla ratkaistiin kysymys 8 tunnin työaikaista ja monista muista sosiaalisista sekä taloudellisista uudistuksista.

Myöskin näemme, miten luokkasodan jälkeen on juuri työväenliikkeen hajanaisuus ollut suurin tekijä työväen taisteluvoimien heikentämisessä. On aivan ymmärrettävää, että porvariston taholta pyritään jatkuvasti ja kaikin keinoin tätä hajanaisuutta yllä pitämään, sillä mitä heikompi työväenliike on, sen edullisempi on porvariston asema. Tuota hajanaisuutta ja sen syitä on ollut pakko tarkkailla avoimin silmin, ja näin on jouduttu pakostakin arvostelemaan sosdem, oikeistojohdon, lähinnä Tannerin ja Varjosen otteita ja politiikkaa, sekä osoittamaan sen työväen yhtenäisyyttä ja taistelua hajoittava tarkoitus.

Marx on aikoinaan sanonut, että menneisyyden historiaa on tutkittava nykypäivän taistelua varten. On opittava sen virheistä sekä saavutuksista niin, että entisyyden virheet eivät enää toistuisi ja saavutuksia kyettäisi käyttämään ponnahduslautana eteenpäin. Tätä varten mekin tutkimme maamme työväenliikkeen historiaa, kootaksemme eilispäivän antamat kokemukset aseeksi tämän päivän taistelua varten.

KYSYMYKSIÄ KIRJALLISIA VASTAUKSIA VARTEN:

10. Miksi oikeistososialidemokraattien osalle lasketaan niin suuri vastuu maamme sotapolitiikasta?
11. Mikä on demokraattisen kehityksen eteenpäinmenon ehto?
12. Mikä merkitys historian opiskelulla on työtätekevien tämänpäivän taistelulla?

TYÖVÄENLIKKEEN KIRJASTO

Sörnäisten rantatie 25 A
00500 HELSINKI

1290677633

Helsinki 1947, Kirjapaino